

RI
RIES
RIE
RIE

B

CILT
VOLUME
BAND
TOME

31

SAYI
NUMBER
HEFT
FASCICULE

2

1981

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ

DERGİSİ

REVIEW OF THE FACULTY OF FORESTRY,
UNIVERSITY OF ISTANBUL
ZEITSCHRIFT DER FORSTLICHEN FAKULTÄT
DER UNIVERSITÄT ISTANBUL

REVUE DE LA FACULTÉ FORESTIÈRE
DE L'UNIVERSITÉ D'ISTANBUL

ATATÜRK DÖNEMİNDEN BUGÜNE ORMANCILIGIMIZ¹

Prof. Dr. Abdülkadir KALIPSIZ²

Tarih ve sosyoloji bilgilerimize göre, Türkler genellikle ormanca fakir bölgelerde yaşamıştır. Bu yüzden de ağacı kutsal tutmuşlardır. Anadolu'da da ormanlar tarih boyunca tahrip görmüş ve orman azlığını sıkıntıları çoğu bölgelerimizde hissettirmiştir. Buna karşın, 19. yüzyıla kadar ormanları koruma ve varlığını sürdürme yolunda Devletçe bir çaba gösterilmemiştir. Ormanlar, isteyenin yararlanabildiği bir varlık olarak görülmüştür (cibali mubaha).

Tanzimat döneminde (1839) orman konusu devletçe ele alınmıştır. Ancak, amaç olarak devlete gelir sağlamak düşünülmüştür. Fransa'dan yabancı uzmanlar getirilmiş, bir orman okulu açılmış (1857), yurt dışına öğrenci gönderilmiş, orman tüzüğü (1868) ve orman kanunu (1917) çıkarılmıştır (DİKER, 1947). Bazı devlet ormanlarında müteahhit eliyle kesimler yapılarak değerlendirilmiştir (FRÖHLICH, 1951). Bu suretle ormanların tahribi karşılığında, devlete biraz gelir sağlanmıştır.

I. Dünya Savaşı ve İstiklâl Savaşı'nda ormanlarımız maalesef geniş ölçüde tahrip görmüştür. Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında sosyal ve ekonomik zorluklar, ormanlarımız üzerindeki baskıyı daha da artırmıştır. Ulusun yaşamı için, ormanları gözden çıkarmak, bir zorunluk haline gelmiştir (DİKER, 1947).

Ağaç dikmeyi bir ibadet sayan (bak: ATAY, S. 539) ATATÜRK, bu koşullar altında bile, 1922 yılında TBMM kürsüsünden :

"Gerek ziraat ve gerek memleketin servet ve sıhhatı umumiyesi noktai nazarından ehemmiyeti muhakkak olan ormanlarımızı da asrı tedabir ile hüsnü halde bulundurmak, tevsi etmek ve azami fayda temin eylemek esas düsturlarımızdan biridir."

buyurmuştur.

Keza, 1937 yılında da TBMM açılış nutkunda :

"Orman servetimizin korunması lüzumuna ayrıca işaret etmek isterim. Ancak bunda mühim olan koruma esaslarını memleketin türlü ağaç ihtiyaçlarını karşılamaı icap eden ormanlarımızı muvazeneli ve teknik surette işleterek istifade etmek esasıyle makul bir surette telif etmek mecburiyeti vardır."

diyerek, Türk ormancısına izlemesi gereken en tutarlı ve gerçekçi ormancılık politikasını öğretmek istemiştir (DİKER, 1952).

¹ I.Ö. Orman Fakültesinde düzenlenen 23.3.1981 Dünya Ormancılık Günü için hazırlanmıştır.

² I.Ö. Orman Fakültesi Öğretim Üyesi, İstanbul.

Bu kadarla yetinmemiş !

Ankara koşullarında Gazi Orman Çiftliğini kurarak, Ankara şehrini ağaçlandırarak, Florya kumulunda orman kurdurarak, ormancılığın en güç yanı olan bozkırda ve kumulda başarılı ağaçlama örnekleri hazırlatmıştır (DİKER - İNAL, 1945).

ATATÜRK döneminde başlıca :

- Öğretim üyesi ve uygulamacı yetiştirmek amacıyla yurt dışına çok sayıda ve yetenekli öğrenci gönderilmiş (1924 - 1935),
- Orman Fakültesinde üstün değerli Alman öğretim üyeleri görevlendirilerek ve olanak sağlanarak, öğretim - eğitim çağdaş düzeye çıkarılmış (1935),
- 3116 sayılı Orman Kanunu kabul edilerek, ormanların korunması ve işlenmesi Devlet güvencesi altına alınmış (1937),
- Ormancılık konusunda tam yetkili ve sorumlu, katma bütçeli muhtar bir idare olarak Orman Genel Müdürlüğü kurulmuş (1938),
- Ormanlarımızın geliri, Orman Genel Müdürlüğüne döner sermaye olarak tahsis edilmiş (1939),
- Sakıncalı görülen şirket ve müteahhit eliyle orman kesimlerinden ilke olarak vazgeçilmiş ve Atatürk döneminden sonraki kısa bir zaman içinde (1946), yurt ormanlarımızın tümünü kapsayan devlet orman işletmeleri kurulmuştur.

Bu suretle ATATÜRK, memleketimizin içinde bulunduğu çok önemli ve hemen çözüm bekleyen sorunlarına karşın, milli gelirden sadece % 1 payı bulunan ormancılık konusunu da ihmal etmemiştir. Yerli ve yabancı uzmanlara danışarak (ANONİM, 1938; BERNHARD, 1935), kendi dehasını kullanarak, ormancılığımızın görevini ve hedeflerini çok gerçekçi ve tutarlı biçimde saptamıştır. Bu hedefe ulaşmak için gerekli tüm yetki ve olanakları, Batı ülkelerinde bile gerçekleştirilemeyen ölçüde, Türk ormancısına sunmuştur.

ATATÜRK'ün koyduğu ilkeler ve sağladığı olanaklardan kuvvet alan Türk ormancıları olarak bizler, kırk yılı aşan bir sürede acaba ormanlarımızı ve ormancılığımızı ne hale getirdik? Ormanlarımızı koruyup iyileştirerek ve çağdaş düzeyde işleterek, ATATÜRK'ün özlediği ve ögütlediği dengeyi sağlayabildik mi?

Darülfünun'un ıslâhı için Prof. A. MALCHE'in ATATÜRK'e sunduğu çok değerli raporda Orman Yüksek Mektebi, başarılı üç öğretim kurumumuzdan biri olarak örnek gösterilmiştir (MALCHE, 1939). ATATÜRK döneminde Orman Fakültesi adıyla çağdaş düzeye çıkarılan bu Kurumumuzun kırk yılı aşkın süre sonundaki öğretim - eğitim ve araştırma düzeyi nedir? Alman öğretim üyelerinin bulunduğu yillarda okuyan orman mühendisleri ile sonrakilere ve bugünkülerin bilgi - teknik yetenek ve görev anlayışı bakımından yapılacak bir karşılaştırma, asıl bir sonuç verir?

1923 - 1973 yılları arasındaki ormancılık uygulamalarımız, Orman Bakanlığı tarafından yayınlanmış bulunan «Cumhuriyetimizin 50. yılında Ormancılığımız» adlı kitaptan görülebilmektedir. Keza, 1938 yılından bu yana yıllık ve periyodik olarak çıkarılan «Ormancılık İstatistik Albümleri» ile her yıl yayınlanan «Orman Bakanlığı Çalışmaları»ndan izlenebilmektedir. Bu yayınlardan, ormancılık için uzun sayılmayacak bir dönemde, önemli faaliyetlerde bulunulduğu ve eserler verildiği gö-

rılmaktadır. Fakat yine de, aşağıda özetlenen bugünkü orman ve ormancılık tablomuz, ATATÜRK'ün koyduğu hedeflere yaklaşamadığını göstermektedir (KALIPSIZ, 1962 ve 1977) :

- Türkiye yüz ölçümünün % 26'sı orman alanı olarak belirtilmiştir. Bu kadar geniş alan (20 milyon hektar) kaplayan ormanlarımıza karşın, ormancılık sektörünün millî gelir içerisindeki payı sadece % 0,5 kadardır.
- Devlet orman işletmelerimizin kırk yıldan beri «Ormanlarımızı koruma - geliştirme - işletme» amaçları altında yapıldığı savunulan girişim ve çabalarına karşın, bugün ormanlarımızın % 59'u bozuk niteliktedir ve verimsizdir.
- Bu yüzden, birim sahadan yılda ancak ortalama 0,5 m³/ha ağaç hacmi elde edilebilmektedir. Tüm orman alanımızda normal kapalılığın (yeter ağaç sayısının) kurulması halinde, birim alandaki ortalama yıllık artımın 3 - 4 m³/ha'a ulaşması beklenirdi.
- Ormanlarımızda halen orman ürünleri genellikle doğal (emeksiz ve gidersiz yetişmiş) ormanlardan elde edildiği ve ormandaki değerli (tarife bedelli) çok düşük tutulduğu halde, orman ürünlerinin fiyatı çok yüksektir.
- Yurdumuzda ormansızlığın yol açtığı zararların artış hızı, yayın organlarının sel ve su taşkını haberlerinden bile izlenebilmektedir.
- Son yıllarda sayısı gittikçe artan orman ürünü endüstrisi ve iş yerlerinin ham madde tedariki, büyük bir sorun olarak görülmektedir.
- Orman verimini yükseltme amacına yönelik bulunduğu ileri sürülen son yıllardaki aşırı kesimlerin, gerçekte bir «yıkım» mı olduğundan kuşkulanan meslekdaşlara ve orman köylülerine rastlanmaktadır.
- Orman içi ve orman dışında gerçekleştirilen yıllık ağaçlandırma alanı, orman alanımızın % 0,3'ünden azdır.

ATATÜRK döneminde sağlanan olağanüstü yetki ve olanaklara karşın, verilen hedeflere halâ ulaşamamanın nedenleri araştırılmalı ve giderilmelidir!

Ormancılığımız yanında, öğretim kurumlarımızın durumu ve gelişmeleri de «Türk ormancılığı yüzüncü tedaris yılına girerken, 1857 - 1957, TOC Yayını, Ankara 1957» ve «Cumhuriyetimizin 50. yılı münasebetiyle Türkiye'de ormancılık öğretimi ve eğitiminin gelişimi ile İ.Ü. Orman Fakültesi kürsü kuruluşları ve çalışmaları. İ.Ü. Orman Fakültesi yayını, 1973» adlı anonim eserlerde tanıtılmıştır. Buradan da, geçen dönemde azımsanmıyacak bir gelişme ve büyüme olduğu izlenmektedir. Ancak; öğretim kurumlarımızın fonksiyonları, amaç ve görevleri yönünden yapılacak eleştiriler, haksız olmayacaktır.

Gerçekten, 14.5.1963 günlü İ.Ü. Orman Fakültesi Genel Kurul toplantısında bu yönde bir özeleştiri yapılmıştır. Kurul, bu eleştiriyi haklı bularak, bir reorganizasyon çalışması yapmayı kararlaştırmıştır. 1963 yılındanberi sürdürülen çalışmanın halâ sonuçlandırılmaması da; yapılan eleştirinin tutarlı olduğuna bir kanıt sayılabilir.

KAYNAKLAR

- ANONİM. Türkiye'nin İktisadi bakımdan umumi tetkiki. 1933-1934, Ziraat kısmı III. Orman servetleri ve kereste sarıaiyii. I. Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi, Ankara, 1938, Kongre yayını A serisi, takım 12, s. 146-187.
- ATAY, F. R. Çankaya, 1918-1938. Atatürk Devri Hatıraları. Bak: 2. cilt, s. 539.
- BERNHARD. Türkiye ormancılığının mevzuatı, tarihi ve vazifeleri. Ankara, 1935.
- DIKER, M. Türkiye'de ormancılık (dün - bugün - yarın). Akın Matbaası, Ankara, 1947, bak, s. 19-38.
- DIKER, M. Atatürk ve Ormancılığımız. Orman ve Biz Mecmuası, sayı 1, 1952.
- DIKER, M. - İNAL, S. Ormancılığımızın ana davalarından ağaçlandırma. Ankara YEN Dergisi, cilt 5, sayı 9, 1945.
- FRÖHLICH, J. Urwaldpraxis. Neumann Verlag, Radebeul, 1951, bak: s. 67-78.
- MALCHE, A. İstanbul Üniversitesi hakkında rapor (1933). Maarif Vekâleti yayını, 1939.
- KALIPSIZ, A. İzinde miyiz? Yeşil Ufuk Dergisi, Kasım 1962.
- KALIPSIZ, A. Bir sistem olarak ormancılık. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, seri B, sayı 2, 1977.